

z 21. VI. 1935, č. 130 Sb. dnem 22. VI. 1935. Tato dohoda vyslovuje v jediném článku plnou reciprocitu, k čemuž jen dodává, že příslušníci obou smluvních stran nabývají práv z této dohody, aniž by byli nuceni bydlet nebo mít závody na území druhé smluvní strany.

Literatura.

Málek: Zákony patentní, zn-ové a vzorové, Praha 1924; Lachout - Hradecký: Ochranné zn-y, Praha 1934; Reichert: Hospodářská hodnota ochrany živn. vlastnictví, Praha 1935; Reichert: Ochranné zn-y, Praha 1940; Malovský-Wenig: Příručka obchodního práva, I. kniha, 2. vyd., Praha 1947; Rouček: Čsl. právo obchodní, II. část, str. 443 a násl., Praha 1939; Randa: Das österr. Handelsrecht, Praha 1911; Gellner: Markenschutz, Praha 1937; Schultz-Adler: Schutz der Erfindungen, Marken und Muster, Vídeň 1906; Abel: System des österr. Markenrechtes, Vídeň a Lipsko 1908; Adler: System des österr. Markenrechtes, Vídeň 1909; Kent: Wechselbeziehungen zwischen den einzelnen gew. Schutzmarken, Berlín 1909; Kohler: Warenzeichenrecht, Mannheim a Lipsko 1910; Katz: Das Patent- u. Markenrecht aller Kulturländer, Berlín 1924; Seligsohn: Gesetz zum Schutze der Warenbezeichnungen, Berlín 1925; Finger: Warenzeichengesetze, Berlín 1926; Hagens: Warenbezeichnungsrecht, Berlín a Lipsko 1927; Isay: Die Selbständigkeit des Rechts und der Marke, Berlín 1929; Freund-Magnus-Jüngel: Das deutsche Warenzeichenrecht, Berlín a Lipsko 1933; Pouillet: Traité de marque de fabrique et de la concurrence déloyale, Paříž 1912; Bry: La propriété industrielle, littéraire et artistique, Paříž 1914; Van den Haeghen: Brevets d'invention, marques et modèles, Brusel 1928; Carley: On trade marks; Sebastian: Law of trade marks.

Časopisy. Soutěž a tvorba, Praha; Österr. Zeitschrift f. gew. Rechtsschutz, Vídeň; Markenschutz und Wettbewerb, Berlín; Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht, Berlín; Zeitschrift für gew. Rechtsschutz, Berlín; Annales de la propriété industrielle, Paříž; Report of Patent, Design and Trade marks Cases, Londýn.

Karel Koschin.

Známky poštovní.

Známka poštovní jest cenný papír vydaný orgánem k tomu příslušným za tím účelem, aby jim byly označeny poštovní zásilky na důkaz jejich proplacení; to jest poukázka na předplacený poštovní výkon, nebo potvrzení o provedeném poštovním výkonu. Příslušným orgánem k vydávání p-ích z-k jest nositel poštovního regálu, nebo orgán tímto regálem k tomu zmocněný. U nás podle poštovního zák. (č. 222/1946, § 2, 4, 5) jest k tomu oprávněn výhradně

stát. P-í z-a slouží také jako potvrzení o vyqraní poštovních poplatků za úkony již provedené (známky doplatní) nebo k súčtování poštovních úkonů. Výši poštovních poplatků stanoví ministr pošt se souhlasem předsedy nejvyššího cenového úřadu po slyšení ministrů vnitřního obchodu a průmyslu: pokud jde o dopravu novin a časopisů, též ministerstva informací. Poplatky se stanoví sazbami pro všechny stejnými (§ 3, nař. č. 223/46 Sb.).

Forma p-í z-y byla příčinou značného rozšíření poštovní dopravy a jejího usnadnění. V moderní době až 90% příjmů poštovní správy se vybírá formou p-í z-y. Ačkoliv pošta byla známa od nejstarších dob a jméno samo vzniklo z doby římské (positae stationes), nemohla se více rozšířit ve středověku pro obtíže dopravní, politické a zejména také pro obtížnost placení poštovních poplatků. Teprve zásluhou Sira Rowlanda Hilla (1795—1879), který v Anglii se přičinil o zavedení jednotného porta (Penny Post System) v souvislosti se zavedením poštovní známky (1840), uskutečnilo se značné rozšíření používání služeb pošty, nejprve v Anglii, později po celém světě. Rowland Hill nebyl přímým původcem této myšlenky, neboť již před ním jak ve Francii, tak i v Anglii se tato idea vyskytla a propagovala (James Chalmers 1782—1853), avšak reformou Hillovou a pak tím, že se přičinil o to, aby již prvá p-í z-a (Black Penny Victoria) byla jak technicky dokonalá, tak umělecky působivá, byla forma výplaty poštovních služeb známkami veřejně uznána. Prvá z-a byla uvedena do oběhu dne 6. 5. 1840. Následovaly pak další státy Švýcarsko, Brazílie, Spojené státy, Belgie, Rakousko (1. 6. 1850) a další. Nyní všechny kulturní státy mají zaveden tento způsob vyplácení poštovních úkonů.

Vydaná p-í z-a má neomezenou platnost časovou, pokud předem není její doba platnosti omezena. Anglické z-y platí podle praxe stále po dobu života panovníka, za jehož vlády byly vydány. Prohlášení konce platnosti známek (demonetisace) se vyhlašuje předem a stanoví se delší doba; v každém případě se známky vyměňují za z-y nové buď nominale za nominale, nebo s určitou srážkou (Belgie). Přirozeně, že uznávají se na území státu jen takové z-y, které byly vydány nositelem poštovního regálu, který má politickou moc nad tím kterým územím. Mimo toto území z-y nemají žádné poštovní ceny. Jen mimořádně v době politických převratů platí z-y jiné poštovní

správy dočasně na jiném území: tak v roce 1918 p-í z-y rakouské a uherské platily na území Československé republiky až do 28. 2. 1919 a byly uznávány jako řádné vyplacení poštovních zásilek. Stává se tak pro technické obtíže obstarati ihned potřebný počet nových p-ích z-k. Po revoluci v květnu 1945 neuznala poštovní správa československá vůbec z-y protektorátní, a do té doby než byly vydány nové p-í z-y bylo nařízeno vyplácení poštovních zásilek v hotovosti. Také p-í z-y protektorátní poštovní správa československá nevyměňovala, ježto šlo o p-í z-y jiného poštovního regálu, který na území republiky existoval protiprávně. V době daňové reformy v roce 1945 prohlásila poštovní správa za neplatné dnem 15. 11. 1945 všechny z-y československé v době od 5. 5. 1945 do 15. 11. 1945, bez jakékoliv náhrady ani možnosti výměny. Postup takový nebyl správný, jelikož obecenstvo o tomto kroku poštovní správy nemělo vědomosti předem a nakoupené p-í z-y pozbyly platnosti bez náhrady, čili, že poštovní správa prohlásila, že nebude vůbec honorovati své poukázky na předem zakoupený výkon. Byly-li obavy z hromadění zásob, mělo se dovoliti honorovati složením na vázaný účet majitele.

U některých vydání pošta předem určí dobu platnosti a pak ovšem nemusí tyto známky vyměňovati.

Poštovní správy se snaží p-í z-y vypraviti graficky co nejlépe

- a) jednak ve svém vlastním zájmu,
- b) aby byly umělecky hodnotné.

a) Jako cenný papír musí býti z-y upraveny graficky obtížně, aby se znemožnilo napodobení a zneužití ke škodě pošty. Proto se známky zhotovují těžkými grafickými způsoby, zejména ocelorytinou, hlubotiskem na papíře zvláště uzpůsobeném (ev. s průsvitkou, papíře vláknitým a pod.). Výroba p-ích z-k se provádí za zvláště pečlivých bezpečnostních kautel.

b) Poštovní správy se snaží p-í z-y vypraviti umělecky a jinak hodnotně. To souvisí s tím, že z-y se staly předmětem mezinárodního sběratelství a jsou jednak propagací státu jako takového, jednak i předmětem bezpracného zisku mnohých poštovních správ.

Původně byly z-y tištěny na tiskovém archu vedle sebe a při praktickém použití byly stříhány. To bylo značně obtížné. Jakmile Henry Archer vynalezl perforovací (zoubkovací) stroj, byly od 7. 1. 1848 v Anglii a pak i v ostatních zemích, vydávány

p-í z-y zoubkované, aby byly snadno oddělitelné.

Umělecká výprava z-k byla šťastně započata již prvou z-ou vůbec. Od té doby bylo vydáno více než 100.000 různých z-k, nehledě k variacím, a na výrobě z-k se podílejí nejlepší znalci a umělci jak výtvarní, tak výkonní. Státy totiž brzy poznaly, že p-í z-a nemá jen úkol čistě užitkový, nýbrž i státní propagační, což souvisí s rozšířením sběratelství p-ích z-ek (filatelii) po celém světě. Sbíráni z-ek započalo brzy po jich prvním vydání a nejprve jako neuvědomělá zábava, pak se ale rozšířilo po celém světě jako nejvíce rozšířená záliba. Sběratelství p-ích z-k se stalo mezinárodním velkým obchodem. Sbíráni z-k upotřebených přeskočilo na z-y neupotřebené. Sběratelství poutá z důvodů státních, historických, zeměpisných, výchovných a mnoha jiných a má přednostní postavení mezi ostatními zálibami. Mnohé státy využívají této záliby a vydávají mnohdy z-y poštovně nepotřebné a dávají tak p-í z-ce punkci význačně propagační a mnohdy i jen výdělečné (Monaco, San Marino a mnohé jiné). Z-y vydávají se u příležitostí státních jubileí, někdy všeobecného, mnohdy i jen místního významu, na propagaci myšlenek, sportu, sjezdů a pod.

Tato záliba ve sbíráni p-ích z-k učinila z nich i devisu, která pak jest chráněna stejně jako papírové peníze a bankovky. Vydávají se státní zákazy dovozu a vývozu z-k. Přestoupení těchto předpisů se trestá stejně jako devisový přestupek.

(Ochrana p-í z-y.) Stát chrání vydání p-ích z-k jednak tím, že nikdo kromě nositele poštovního regálu nesmí vydávati platné p-í z-y (viz poštovní zákon č. 222/1946 Sb. a nařízení, č. 223/1946 Sb.), jednak tím, že stíhá jako podvod a podle důchodkového zákona používání z-k padělaných ke škodě pošty. Základní poštovní zákon rakouský z roku 1837 byl vydán v době, kdy forma p-í z-y nebyla ještě užívána. V Rakousku byly vydány prvé poštovní známky dne 1. 6. 1850 podle císařského rozhodnutí z 25. 9. 1849 (tehdy pro celé mocnářství). Přesto byly již od počátku p-í z-y chráněny jednak aplikací předpisů důchodkového trestního zákona z roku 1835 jednak ustanovením obecného trestního zákona z roku 1852.

Známkové delikty mohou býti páčány několika způsoby:

1. jednak paděláním, to jest grafickou reprodukcí úředních p-ích z-k stejného vzhledu osobou jinou než poštovní správou.

Totéž platí o falešných přetiscích na známkách pravých;

2. jednak porušeními, to jest tím, že se pravé z-ce menší hodnoty dává vzhled z-y vyšší hodnoty, nebo že se z-a již použitá upravuje na vzhled známky nepoužité (ku př. odstraněním poštovního razítka);

3. jednak napodobením p-í z-y, což jsou všechny ostatní způsoby, kterými má být vzbuzen dojem, že jde o pravé p-í z-y.

Pokud jde o ochranu p-í z-y před jednáním spojeným s úmyslem poškodit poštovní správu byl vydán v zemích českých výnos ministerstva obchodu ze dne 26. 3. 1850, č. 149 ř. z., kterým podle zmocnění výše uvedeného císařského nařízení ze dne 25. 9. 1849 bylo stanoveno, že padělání p-ích z-k klade se na roveň padělání kolků, které se stíhá podle § 408, č. 5, důchodkového zákona. Ježto toto ustanovení bylo úzké, bylo vydáno další rozšíření ochrany poštovních známek nařízením ministerstva financí ze dne 4. 3. 1854, č. 56 ř. z. (vyvolané značným rozšířením padělání z-k ke škodě pošty v Lombardii, tehdy patřící Rakousku), které stanovilo, že důchodkového zkrácení podle § 408, č. 5 důchodkového zákona trestního, dopouští se ten — kdo p-í z-y padělá, přeměňuje z menší částky na částku větší, s obálky na obálku přenáší, padělané či pozmeněné (porušené) p-í z-y přejímá k rozprodeji nebo někomu přenechává nebo na jiné místo posílá.

Trestní zákon sám nemá přímého ustanovení o p-ích z-ách, avšak používání padělaných a porušených p-ích z-k bylo stíháno tehdy, byla-li dána skutková podstata podvodu podle § 197 tr. z. Podvodný úmysl nutno však zjišťovati v každém případě, když podle § 199, lit. d (tr. z.) podvod je zločinem z povahy věci, když někdo padělá nebo falšuje veřejnou listinu nebo nějakým veřejným úřadem zavedené poznamenání kolkem, pečetí nebo z-ou.

Za toho stavu věci nebylo možno stíhati uvádění do oběhu p-ích z-k vzatých z oběhu, pokud tyto byly prodávány s výslovným označením jich jako padělky. Pokud by pachatel měl v úmyslu tyto i neplatné známky uváděti v oběhu jako (dříve) platné známky a páchal tak podvody na důvěřivých sběratelích, byl by trestný podle všeobecných ustanovení trestního zákona. Nebyly by však stíhatelné činy, kterými se napodobovaly známky neplatné bez podvodného úmyslu (tak zv. Fournierovy tisky), ačkoliv tímto jednáním jsou právě sběratelé nejvíce postihováni. První převod může se stano-

viska zákona býti bezvadný a tak se může dávatí dalším převodům možnost klamání. Ustanovení § 320, lit. f) tr. z. nebylo na tyto případy možno použiti, i když jedná o padělání veřejných listin bez podvodného úmyslu, jelikož stálá judikatura přiznávala z-ce p-í charakter veřejné listiny teprve od té doby, kdy se jí použije ke škodě pošty ve veřejné dopravě, nikoliv též v době, kdy je v soukromé držbě, čímž zřejmě z této ochrany vycházejí z-y již neplatné zejména jako filatelistický objekt.

Protože se uznávala potřeba chrániti p-í z-u i po době její poštovní funkce, v osnově nového trestního zákona, byla ochrana p-í z-y široce rozvedena. Myšlenky osnovy provedlo vládní nařízení č. 244/1939 Sb., vydané za okupace, ohledně něhož jest pochybnost, zda platí jakožto předpis trestního práva, vzhledem k čl. 2 ústavního dekretu presidenta republiky ze dne 3. 8. 1944 ve znění zákona č. 12/1946 Sb. o obnove právního pořádku. Vzhledem k tomu, že mu zákonem č. 195/1946 Sb. nebyla odňata použitelnost, pokládá se praxí za platné pro obor práva v zemi České a Moravskoslezské. Mimo kodifikace dřívějších předpisů toto nařízení stíhá jako přestupek padělání a porušení p-í z-y bez úmyslu poškodit poštu a to toho, kdo má na prodej, prodá nebo uvede do oběhu nebo k tomu cíli vyrobí, doveze nebo nabízí a) předmět, který pro svou podobnost může býti snadno zaměněn za p-í z-u, b) padělek p-í z-y z oběhu vzaté nebo pravou p-í z-u opatřenou padělaným přetiskem, který může býti snadno pokládán za přetisk veřejného úřadu, který známku vydal. Chráněny jsou ovšem p-í z-y jakéhokoliv státu. Kromě toho nařízení stanoví také objektivní řízení o propadnutí předmětů sloužících ke spáchání nebo přípravě trestných činů (rozhoduje sborový soud trestní i když nelze stíhati osobu).

Pro obor slovenského práva platí zákon č. 23/1942 Sl. z. o ochraně kolků, poštových a iných známok, cenín a značek. Podle § 1, odst. 1, lit. e) jest předmětem tohoto zákona poštovní cenina všeobecně. P-í z-y vydané cizím státem jsou stejně chráněny jako z-y tuzemské. Kdo chráněné předměty neoprávněně zhotovuje nebo pro použití nebo uvedení do oběhu zfalšuje nebo napodobuje, nebo neoprávněně zhotovené, zfalšované nebo napodobené, věda o těchto jejich vlastnostech, k použití nebo uvedení do oběhu sobě nebo jinému obstará, použije, prodává, vyměňuje nebo jiným způ-

sobem dává do oběhu, trestá se pro přečin vězením do tří roků a peněžitým trestem do 20.000 Kčs. Při p-ích z-ch vzatých z oběhu stane se skutek beztrestným, pokud výrobky jsou zřetelně označeny jako zfalšované nebo napodobené. Kdo (§ 4) a) z chráněných předmětů odstraní značku znehodnocení, nebo starší značku znehodnocení kryje novou značkou znehodnocení; b) z filatelistických zájmů neoprávněně orazítkuje p-i z-u nebo pozmění její původní stav, provedení nebo tvar (papír, tisk, zoubkování a pod.); c) na zaplacení poplatku už použité, ale znehodnocovací značkou omylem neopatřené, znovu vědomě použije anebo do oběhu uvede, potrestá se pro přečin vězením do jednoho roku a peněžitým trestem do Kčs 5.000.—. Oběhem a použitím podle tohoto zákona se rozumí i použití a uvedení do oběhu k cíli sběratelskému. Činy tyto trestají se jako zločin žalářem do 5 let a peněžitým trestem do Kčs 40.000.—, když se pachatel zaobírá pácháním těchto činů po živnostensku nebo v posledních 10 letech byl pro takový čin již trestán. Pro přečin se trestá také obstarání a přenechání desky nebo jiné pomůcky.

Karel Novák.

Znárodnění.

Úvod. I. Právní základy. II. Rozsah. III. Právní účinky. IV. Vytvoření národních podniků z podniků znárodněných. V. Právní účinky vytvoření národních podniků. VI. Náhrada za znárodněný majetek. VII. Národní podniky: A. Pojem. B. Zvláštní právní předpisy o nich: 1. Plnoprávní obchodníci, někdy jen formální. 2. Zápis do rejstříku. 3. Firma. 4. Obchodní knihy. 5. Prokura a obchodní zmocnění. 6. Zaměstnanci. 7. Daňová a poplatková ustanovení. C. Jméno národních podniků. D. Účetní roční závěrky a rozdělení čistého zisku a ztráty. E. Účtování. F. Hospodaření. G. Statutární orgány: 1. Řídící: představenstvo, resp. představenstvo s ředitelem. 2. Výkonné: ředitel a jeho náměstci. 3. Dozorčí a revizní orgány. H. Zrušení a zánik. CH. Trestní ochrana národních podniků: 1. Dekretální. 2. Podle zák. č. 165/46 Sb. VIII. Nadstavba národních podniků: 1. Druhostupňové národní podniky průmyslové 2. Ústřední (oblastní) správa bank. 3. Pojišťovací rada. IX. Cukrovarská družstva. X. Československý film. XI. Závěr.

Úvod. Politický základ znárodnění tvoří u nás odst. XII. Košického programu a na něm se zakládající usnesení Národní fronty. Jím byla promítnuta národní a politická revoluce českého a slovenského lidu do života hospodářského. Jím se zajistila

a upevnila politická demokracie demokracií hospodářskou. Tento historický čin je hlubokým zásahem nejen do individuálního, ale částečně i do kolektivního vlastnictví. K dosavadním třem podnikatelským sektorům: soukromopodnikatelskému, družstevnímu a veřejnohospodářskému přistoupil jako vedoucí sektor, sektor čtvrtý, sektor znárodněného hospodářství. A to ne po etapách, nýbrž současným velkorysým znárodněním dolů, velké části průmyslových podniků, akciových bank a soukromého pojišťovnictví. Určitým překvapením je, že nebyl dosud tento náš nový, svérázný a tak významný hospodářský úsek po zásluze vědecky zpracován. Jediná systematická vědecká práce o něm jsou Švambergovy Národní podniky, vydané nakladatelstvím Cesty v Praze v dubnu 1946 jako zvláštní otisk z časopisu Podnikové hospodářství (stran 45, cena 12 Kčs). Ostatní dosud vydaná pojednání, jako publikace H. Skály, Co je znárodnění průmyslu (Praha 1945, Omnium, Praha, str. 70, 15 Kčs), Oldřicha Bergera, Velké dílo (Praha 1946, Dělnické nakladatelství, stran 212, 140 Kčs) a Dr Součka, Znárodnění průmyslu v ČSR, (Praha 1947, Práce, stran 52, 42 Kčs) jsou vesměs práce informačního a propagačního rázu. Konečně jakýsi přehledný „atlas“ znárodněného průmyslu podává Obdržalkova kniha Znárodněný průmysl v Československu, roč. I. 1947 (Praha, Orbis, stran 624, 550 Kčs).

I. Právní základ znárodnění tvoří čtyři znárodnovací dekrety presidenta republiky ze dne 24. října 1945 vyhlášené současně 27. října 1945 pod čís. 100—103 Sb.

Prvním, vyhlášeným pod čís. 100/45 Sb., a označovaným dále stručně I. D, se upravuje znárodnění dolů a některých průmyslových podniků t. zv. klíčového průmyslu. Byl doplněn vlád. nař. čís. 6/46 Sb. nadepsaným nepřesně, poněvadž příliš široce, „Statut národních podniků“ (v dalším pak stručně I. St.).

Druhý, vyhlášený pod čís. 101/45 Sb., a označovaný dále stručně II. D, upravuje znárodnění některých podniků průmyslu potravinářského a byl doplněn vlád. nař. čís. 77/46 Sb. označeným úředně „Statut národních podniků potravinářských“ (v dalším stručně II. St.). Souvislá instituce cukrovarských družstev upravena zák. č. 146/47 Sb.

Třetí, vyhlášený pod čís. 102/45 Sb., a označovaný dále stručně III. D, upravuje